

MUZEJSKI VJESNIK 8

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Bjelovar, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja grada Koprivnice

Odgovorni urednik: Franjo Horvatić

Urednik, lektura i korektura: Zorko Marković

Tehnički urednik: Marijan Špoljar

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

NAKLADNIK

Centar za kulturu Koprivnica, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1985.

SADRŽAJ

MUZEJSKA PREZENTACIJA	1
Franjo Horvatić – Problemi muzejske prezentacije	3
Darko Sačić – O muzejskoj prezentaciji	4
Marina Šimek – Mogućnost prezentacije budućeg stalnog postava arheološkog odjela	5
Marijan Špoljar – Izazovi prezentacije	9
MUZEOLŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA	12
Jasna Tomičić – Jubilej Gradskog muzeja Varaždin	13
Goran Jakovljević – O osnivanju Gradskog muzeja u Bjelovaru	16
Vladimir Kalšan – 30 godina Muzeja Međimurja – Čakovec	18
Rastko Pražić – 25 godina rada Muzeja Moslavine u Kutini	20
Marina Šimek – Metode vođenja dijateke arheološkog odjela GMV	23
ARHEOLOGIJA	25
Željko Tomičić – Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja prostora Međimurja u razdoblju od 1972. do 1982. godine (II)	26
Mladen Medar – Arheološko-antropološki nalaz iz okolice Bjelovara	37
Zorko Marković – Nekoliko nalaza iz Vinče u Muzeju grada Koprivnice	38
Božidar Gerić – Probno iskapanje lasinjskog naselja na lokalitetu »Dolina« kod Ždralova	41
Zoran Homen – Prilog proučavanju lasinjskih keramičkih bočica	44
Mladen Medar – Bilješka o nalazu lasinjske kulture u Bjelovaru	47
Zorko Marković – Još o nalazima s Raićevog brega kod Srdinca	49
Josip Vidović – Goričan 1984. (preliminarni izvještaj)	53
Josip Vidović – Sondažno istraživanje skupine tumula kod Donjeg Mihaljevca u Međimurju 1984. godine (preliminarni izvještaj)	55
Željko Tomičić – Skupni nalaz ranosrednjovjekovnog novca 12. i 13. st. iz Čakovca	57
Željko Tomičić – Ranosrednjovjekovno groblje na redove u Juraju u Trnju	59
Željko Tomičić – Gradišće kod Nedelišća – rezultati pokusnih istraživanja	61
Željko Tomičić – Rezultati pokusnih arheoloških istraživanja kraj Dvorišća u Međimurju	63
UMJETNOST	65
Tomislav Đurić – Pavlinski ljetnikovac na Veternici	66
Dragutin Feletar – Inovacije jednog »Prstena«	69
Marijan Špoljar – Tri mlada koprivnička umjetnika	70
ETNOLOGIJA	75
Libuše Kašpar – Etnološka bibliografija novinskih članaka (II)	76

VIJESTI	80
Stjepan Hajduk – Zaštitni radovi na »Fantekovoj hiži«	81
Ljubica Ramušćak – Seminar o folklornom plesu u Međimurju	83
Zorko Marković – Aktivnost Povijesnog društva Koprivnica u 1984. godini	83
Dragutin Feletar – »Podravski zbornik« kao primjer	85
Dragutin Feletar – Monografija koja obavezuje	86
AKCIJE	88

nje u ranim pisanim povijesnim izvorima 13. stoljeća. Mnoštvo nalaza glinenih posuda (sl. 1), osobito onih s otisnutim žigovima na ručkama ili dnu, nesumnjivim znacima majstora lončara, govore o postojanju intenzivnog importa odnosno trgovine s germanskim prostorom (radionice u Beču) sredinom 13. stoljeća, kada je trgovište Nedelišće, s kojim možemo poistovjetiti Gradište na Trnavi, bilo u posjedu hrvatsko-ugarskog kralja Bele IV.

Arheološka iskopavanja sustavnog tipa, koja će trebati organizirati u narednim godinama na srednjovjekovnom gradištu Nedelišće, moći će dati tek dio odgovora na brojna pitanja koja se nameću u vezi s prošlošću ovog naselja. Jedno od tih pitanja bilo bi kada je prekinut život naselja na riječici Trnavi i kada su stvoreni uvjeti za njegov nastavak na desnoj obali rijeke unutar granica današnjeg naselja Nedelišće. Nadalje, utvrđivanje lokacije sinhronog groblja moći će se sprovesti također arheološkom metodologijom, koja je zahvaljujući entuzijazmu i interesu mještana Mjesne zajednice Nedelišće, te suradnji Muzeja Međimurja – Čakovec i SIZ-a u oblasti kulture općine Čakovec postala u ovoj sredini, čini se, potrebom i praksom.

Naposlijetku valja naglasiti da je potkraj 1984. godine u prostorijama Mjesnog ureda Nedelišće organizirana vrlo atraktivna i suvremeno koncipirana tematska izložba »Nedelišće '84 – rezultati pokusnih arheoloških istraživanja«, koja je kod mještana naišla na veliko razumijevanje i interes.

Bilješke:

1. Pokusnim arheološkim iskopavanjem sondažnog karaktera rukovodio je mr Željko Tomičić. U radu ekipe sudjelovala je i grupa geodeta pod rukovodstvom Vladimira Bračića, dipl. ing. geodezije iz Čakovca, brojni entuzijasti – dobrovoljci i 4 fizička radnika za teže fizičke poslove. Terenskom radu prisustvovala je Ivana Petriš iz Čakovca, student arheologije. Radovi su trajali u vremenu od 16. do 26. srpnja 1984. godine.

Željko Tomičić, Muzej Međimurja Čakovec

REZULTATI POKUSNIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA KRAJ DVORIŠĆA U MEĐIMURJU

Potkraj listopada 1984. godine arheološka ekipa Muzeja Međimurja – Čakovec pod rukovodstvom autora ovih redaka organizirala je, u trajanju od desetak dana, uspješna pokusna arheološka istraživanja sondažnog karaktera na lokalitetu Gradišće nedaleko sela Dvorišće u blizini Turčišća¹. Financijska sredstva za ova istraživanja osigurala je Samoupravna interesna zajednica kulture općine Čakovec. Bila je to ujedno posljednja arheološka akcija kojom je okončana vrlo plodna sezona istraživanja kulturno-povijesnog nasljeđa Međimurja.

Tijekom pokusnih sondiranja nizinskog utvrđenja, u narodu poznatijeg pod različitim toponimima (Gradišće, Selsko, Popovski dvor, Potonula crkva), počele su se ocrtavati prve, još nedovoljno jasne konture životnih odnosa ovog dijela međuriječja Mure i Drave u tzv. tamnim stoljećima srednjeg vijeka, točnije ranofeudalnog razdoblja. Naime, pažnju arheologa već dulje vrijeme privlačilo je pravilno oblikovano kružno gradište locirano neposredno na sutoku starog korita riječice Trnave i obližnjeg Crnog potoka, koje je svojim tlocrtom, dispozicijom i sustavom obrambenih elemenata ukazivalo na ranofeudalno razdoblje. Ovakova kružna gradišta, bolje rečeno utvrđeni zbjegovi, pružala su u nemirnim vremenima relativno sigurnu zaštitu za stanovništvo okolnih sela, koja su očito gravitirala tom ranom obliku srednjovjekovnog naselja tadašnjeg Međimurja.

Neposrednim arheološkim zahvatom koji se sastojao u otvaranju tri oveće pokusne sonde ukupne površine oko 30 m² polučeni su vrlo dobri rezultati. Naime, pokretni arheološki nalazi zatečeni u sondama, uz one nepokretne koje predstavlja-ju elementi fortifikacije gradišta, doprinijeli su stvaranju jasnije predodžbe o ovom naselju. Tipološkom valorizacijom pokretnog inventara može se ustvrditi, da je život u Gradišću bujao u vremenskom rasponu od, čini se, svršetka 11. do prijelaza iz 13. u 14. stoljeće. Ovoj dataciji u prilog govore relativno brojni ulomci glinenih posuda ukrašenih karakterističnim nizovima horizontalnih valovnica ili sitnim kvadratnim ubodima, dio staklenog pehara, metalni nalazi (potkove), dijelovi podova, bočnih sti-jena nastambi, kao i triju ognjišta. Kućni maz od ispečene gline s jasno vidljivim otiscima pruča dočarava izgled nastambi unutar kružnog centralnog naseobinskog platoa gradišta. U sondama su otkrivena i tri kružna ognjišta ali i jasno uočljivi tra-govi gara, kao rezultata gorenja, bolje rečeno požara, koji je vjerojatno prekinuo ži-vot u utvrđenju. Samo naselje, bolje rečeno utvrđenje, bilo je oko centralnog naseo-binskog dijela opasano dvostrukim koncentričnim opkopima koje je nekada ispunja-vala voda iz starog korita Trnave. Pristup ovoj omanjoj nizinskoj ranofeudalnoj utv-rdi bio je, radi okolnih močvara i visokog vodostaja hirovite Mure, koja je dosegala do tvrđave, moguć samo sa jugozapadne strane. Na tom mjestu pristup je branilo trapezoidno povišenje, koje je nekada također bilo utvrđeno. Na taj način ovo je utvrđenje s drvenom palisadom i sustavom vodenih i zemljanih prepreka predsta-vljalo relativno siguran otok. Plodno agrarno zaleđe, uz obilje ribe i krupne divljači (jeleni, veprovi i sl.) iz močvarnih revira i bogatih vodotoka Trnave i Mure, osigura-vali su povoljnu životnu osnovu za nastanak utvrđenog naselja, prema kojem je su-sjedno selo Dvorišće, čini se, kasnije dobilo i ime.

Sređujući dojmove s ovogodišnjih istraživanja lokaliteta Gradišće kod Dvorišća, može se pretpostaviti, da su, zahvaljujući arheološkoj metodologiji, otkriveni ele-menti ranofeudalnog utvrđenja, koje se, na osnovi prvih pisanih izvora o Međimurju iz ranog 13. stoljeća, može najvjerojatnije poistovjetiti sa sjedištem plemića Doma-ša, po kojem je kasnije susjedno selo nosilo i ime. Pišući o Međimurju još daleke 1906. godine mađarski istraživač povijesti Gyula Forster² spominje u Domašincu »Kereszturykastély« mислеći pri tome vrlo vjerojatno na zemljano Gradišće uz stari tok Trnave u neposrednoj blizini sela Domašince. U budućnosti valja se nadati da će istraživanja lokaliteta kraj sela Dvorišća dati odgovore na poneka od brojnih pi-tanja koja se nameću. Međutim, jedno je sigurno. Ovogodišnja, doduše kratkotraj-na, iskopavanja na Gradišću dala su i druge pozitivne rezultate. Naime, zahvaljujući vrlo uspješnoj suradnji s Osnovnom školom Domašinec, učenici ove škole u vrije-me istražnih radova s velikim interesom pratili su rad arheološke stručne ekipe. Nakon održanih nastavnih satova povijesti u živo na samom lokalitetu učenici su uzeli aktivnog učešća u istraživanjima, upoznavajući i na taj način svoj uži zavičaj i njegovu interesantnu prošlost. Treba se dakle i u perspektivi nadati, da će arheolo-ška lopata na dnevnu svijetlost iznijeti još mnoge ostatke iz, čini se, bogate arheo-loške baštine lokaliteta Gradišće kraj sela Dvorišće.

Bilješke:

1. Pokusna arheološka iskopavanja na lokalitetu Gradišće kraj Dvorišća organizirana su u vremenu od 15. do 26.10.1984. godine. Radovima je rukovodio mr Željko Tomićić, koji je pribavio svu tekstualnu, grafič-ku i fotografsku dokumentaciju. Povremeno je fotografske usluge obavljao Robert Kuhar, fotograf Muzeja Međimurja – Čakovec. Za teže fizičke radove angažirana su četiri fizička radnika a u radu su povremeno sudjelovala i tri razreda Osnovne škole Domašinec.

2. A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti Međimurja, Zagreb, 1956, bilješka broj 100.